

Zaščitena
označba porekla

1920 je čebelaril s 100 AŽ-panji, saj je bil med prvimi, ki je namesto kranjičev uporabljal AŽ-panj, istega leta pa je na Stružnici odprl tudi plemenilno postajo za vzrejo matic, v kateri je odbiral najboljše rodove kranjske sivke.

Ne smemo pozabiti niti na Ivana Grajša (1917–1993), ki je znan tudi drugod po Sloveniji in nekdanji Jugoslaviji. Skonstruiral je tako imenovani »G«-panj (oz. Grajšev panj), jih izdeloval na svojem domu v Dolgi vasi ter jih pošiljal po Sloveniji in Hrvaški. Dejavno je deloval tudi v ČD Kočevje in bil v letih 1980–1982 tudi njegov predsednik.

Člani združenja smo ponosni na tradicijo čebelarstva na Kočevskem in upamo, da se bo članstvo v njem zdaj še povečalo, saj je znak Zaščitena označba porekla prva blagovna znamka na Kočevskem. Veseli smo, da nam je na tej poti veliko pomagala tudi Občina Kočevje ter njen zdajšnji in nekdanji župan.

V EU je Sloveniji poleg kočevskega gozdnega medu (ZOP), zgornjesavinjskega želodca (zaščitena geografska označba – ZGO) in šebreljskega želodca (ZGO) uspelo registrirati še devet izdelkov: ekstra deviško oljčno olje slovenske Istre (ZOP), nanoški sir (ZOP), prleško tünko (ZGO), belokranjsko pogačo (zajamčena tradicionalna posebnost – ZTP), idrijske žlikrofe (ZTP) in prekmursko gibanico (ZTP). ■

Potrebe po oprraševanju se povečujejo

Danilo Bevk,* danilo.bevk@gmail.com

Opraševanje je zelo pomemben proces in eden izmed ključnih pogojev za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Od opraševanja nimajo koristi samo rastline, ampak tudi živali, ki živijo v ekosistemih, katerih sestavni del so, torej celoten ekosistem. Prav tako je od opraševanja odvisen tudi precejšen del kmetijskih rastlin, zato ima poleg posredne tudi veliko neposredno gospodarsko vlogo.

Cvetni prah se med rastlinami lahko prenaša na različne načine: z vetrom, vodo in različnimi živalskimi obiskovalci cvetov. Med temi so daleč najpomembnejše žuželke, na nekaterih območjih sveta pa pri tem sodelujejo tudi ptice in netopirji. Rastline so po večini prilagojene enemu načinu opraševanja. Tiste, ki so prilagojene prenosu cvetnega prahu ob pomoči žuželk, imenujemo žukocvetke. Da bi jih privabile, njihovi cvetovi izločajo sladko medicino in so obarvani tako, da jih te čim laže opazijo.

Rastline so različno odvisne od opraševalcev. Pri nekaterih, npr. lucerni in deteljah, je oprašitev uspešna samo, če je pelod iz druge rastline. Ker torej samooprašitev ni mogoča, je obisk opraševalcev nujen. Opraševalci pa so potrebni tudi za oprašitev nekaterih rastlin, ki se sicer lahko samooprašijo, kot je npr. paradižnik. Pri teh rastlinah so žuželke nujne za sproščanje cvetnega prahu iz prašnikov. Vendar je obisk opraševalcev dobrodošel tudi pri drugih rastlinah, saj navzkrižna oprašitev poveča ka-

Divji opraševalci dopolnjujejo delo medonosnih čebel.

kovost semen oziroma plodov. Kolikor bolje je cvet oprašen, toliko lepše se bo razvil plod.

Kljub očitni nujnosti opraševanja je ta proces še vedno slabo raziskan. Najbrž tudi zato, ker se še vedno zdi (preveč) samoumeven. V Evropi gojimo približno 250 kulturnih rastlin in približno 150 izmed njih jih oprašujejo žuželke, vendar za številne kulture ne vemo, katere žuželke jih oprašujejo, prav tako pa tudi ne, ali je oprašitev omejujoč dejavnik.

Kriza opraševanja

Intenzivno kmetijstvo je zelo neprijazno do opraševalcev. Njihove populacije so se zato občutno zmanjšale in ponekod v svetu se je zaradi nezadostne oprašitve že zmanjšala tudi kmetijska pridelava.

* Nacionalni inštitut za biologijo

Pojav so poimenovali »kriza oprashaevanja«. Predvidevajo, da bo problem v prihodnosti še večji, zato mu bo treba nameniti več pozornosti.

V Srednji Evropi se je število čebeljih družin v zadnjih dveh desetletjih zaradi različnih vzrokov zmanjšalo za 25 %, v ZDA pa v minulih 60 letih za več kot polovico. Zaradi varoj je izginila večina divje živečih čebeljih družin. V svetovnem merilu se je sicer število gojenih čebeljih družin v minulih 50 letih povečalo za 45 % (pridelava medu pa za več kot 100 %). Še bolj kot število družin se je v tem obdobju povečala potreba po oprashaevanju kmetijskih rastlin, in sicer kar za 300 %.

Pomoč divjih oprashaevancev

Medonosna čebela lahko oprashauje veliko večino kulturnih rastlin, ki jih oprashaujejo žuželke, vendar pri vseh tudi ni najbolj ali dovolj učinkovita. Zlasti pri oprashaevanju divjih rastlin naj bi večinski delež prispevali tako imenovani divji (alternativni) oprashaevalci (čmrlji, čebele samotarke, muhe trepetavke ...). Tudi pri nekaterih kulturnih rastlinah so za oprashaevanje pomembnejši divji oprashaevalci, vendar teh v okolju z intenzivnim kmetijstvom, kjer so potrebe po oprashaevanju največje, zaradi neprimernega življenjskega prostora in uporabe fitofarmaceutskih sredstev pogosto primanjkuje.

Kolikšen je prispevek divjih oprashaevancev in v kolikšni meri lahko nadomestijo izgube čebel, je za zdaj bolj ali manj še uganka. Raziskave pa kažejo, da so na območjih s sonaravnim kmetijstvom popu-

lacije divjih oprashaevancev dovolj številčne, da zado- stno oprashaejo kulturne rastline. Zlasti na območjih z intenzivnim kmetijstvom, ki jih je vedno več, je oprashaevanje medonosnih čebel nepogrešljivo, saj na teh območjih ni dovolj divjih oprashaevancev.

Sklenemo lahko, da je za zagotavljanje zadost- nega oprashaevanja pomembno tako ohranjanje me- donosne čebele kot tudi divjih oprashaevancev. Le tako bodo namreč kulturne rastline lahko dovolj oprashaene, in to ne glede na nihanje populacij oprashaevancev, saj bo teh nihanj v prihodnosti zaradi podnebnih sprememb, boleznih idr. vedno več in se jim ne bo mogoče povsem izogniti. Zanesljiv servis oprashaevanja bodo zagotavljale samo pestre združbe oprashaevancev, saj skoraj ni verjetno, da bi »odpove- dali« vsi hkrati. ■

Viri:

- Aizen, M. A., Harder, L. D. (2009): The Global Stock of Domesticated Honey Bees Is Growing Slower Than Agricultural Demand for Pollination. *Current Biology*, 19: 1–4.
- Goulson, D. (2003): *Bumblebees: Their Behaviour and Ecology*. New York: Oxford, 235 str.
- Potts, S. G., Biesmeijer, J. C., Kremen, C., Neumann, P., Schweiger, O., Kunin, W. E. (2010): Global pollinator declines: trends, impact and drives. *Trends in Ecology and Evolution*, 25: 345–350.
- Rader, R., Howlett, B. G., Cunningham, S. A., Westcott, D. A., Newstrom-Lloyd, L. E., Walker, M. K., Teulon, D. A. J., Edwards, W. (2009): Alternative pollinator taxa are equally efficient but not as effective as the honeybee in a mass flowering crop. *Journal of Applied Ecology*, 46: 1080–1087.

Koroški čebelar Valentin Blantar

Čebelarja iz Podjune na avstrijskem Koroškem Valentina Blantarja smo v okviru strokovne ekskurzije JSSČ v Nemčijo in Avstrijo obiskali septembra lani. Slovenski čebelarji iz Gorenjske in Koroške ga zelo dobro poznajo, saj je zelo dejaven na področju čezmejnega povezovanja in sodelovanja med čebelarskimi društvi. G. Blantar je predsednik Okrajne čebelarske zveze Velikovec, ki združuje 16 društev, med katerimi sta tudi ČD Pliberk in ČD Šmihel, ki je že več kot 30 let pobrateno s ČD Zagorje, ČD Ravne in ČD Peter Močnik iz Maribora. V zvezi s tem smo mu zastavili nekaj vprašanj.

G. Blantar, prosimo vas, da nam na kratko predstavite organiziranost in razmere v čebelarsstvu na avstrijskem Koroškem.

V Deželni čebelarski zvezi avstrijske Koroške je združenih 2500 čebelark in čebelarjev. V združenje je vključenih devet okrajnih društev, v katera so včlanjena 104 čebelarska društva. Središče je v čebelarski šoli v Ochsendorfu pri Celovcu. Tam po-

tekajo tudi osrednja čebelarska izobraževanja. Na avstrijskem Koroškem imamo 15 oprashaevalnih postaj. V južnem delu avstrijske Koroške sta to Kočna pri Železni

Kapli ter Johannsenruhe v Rutah ob vnožju Stola. Avstrijski čebelarski zakon iz leta 2007 predpisuje, da je na avstrijskem Koroškem dovoljena izključno vzreja kranjske čebele, saj je območje te avstrijske dežele – tako kot Slovenija – avtohtono območje kranjske.

V kolikšnem obsegu so vzpostavljene prijateljske in projektne povezave s slovenskimi ČD in s katerimi?

Zelo prijateljske stike s sosedi in prijatelji gojimo s čebelarji iz Dravograda, Prevalj, Raven, Kotelj itn.,

Foto: MB